بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2022/HC-A/146
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- އިސްތިއުނާފަށް ރައްދުވި ފަރާތްތައް: 1- އިސްމާއީލް ރަޝީދު މ.ޖާއިލޫ/ ކ.މާލެ
  2- މުޙައްމަދު ދިލްޝާން ސިންދުބާރުގެ/ ގދ.ގައްދޫ
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ތޫނު އެއްޗެއް ބޭނުންކޮށްގެން ޤަސްދުގައި މީހަކު މެރުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު ފާޠިމަތު ފަރްޒީނާ
ފަނޑިޔާރު ޙަސަން ޝަފީޤު
ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުލްމާނިޢު ޙުސައިން

ނިމުނު ތާރީޚް: 11 ރަޖަބު 1447 / 31 ޑިސެމްބަރު 2025

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު، އޮބްރީޒް ހިނގުން، މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ، ފޯނު: 3325029، ފެކްސް: 3316471
އީމެއިލް: info@highcourt.gov.mv ވެބްސައިޓް: www.highcourt.gov.mv

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚު:

27 ރަމަޟާން 1443

28 އެޕްރީލް 2022

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- ނަންބަރު: 711/Cr-C/2017
- ނިންމި ކޯޓު: ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- ބާވަތް: ތޫނު އެއްޗެއް ބޭނުންކޮށްގެން ޤަސްދުގައި މީހަކު މެރުން
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު: 31 ޖުލައި 2017
- ނިމުނު ތާރީޚު: 19 ޖަނަވަރީ 2022

ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-A/146 ޤަޟިއްޔާ

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް	އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތްތައް
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް	1-އިސްމާއީލް ރަޝީދު
ޑެޕިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އަލް.އުސްތާޛް މުޙައްމަދު	2- މުޙައްމަދު ދިލްޝާން
ސީނިއަރ ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ އަލް.މަރްޔަމް ޝަމްހާ	ޤާނޫނީ ވަކީލު: އަލް.ޙަމްޒާ ޚަލީލް
ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ އަލް.އަޙްމަދު ނައުޝާދު	
ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ އަލް.އިބްރާހީމް ނާސިރު	
ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ އަލް.އަޝްފާޤް ނަޢީމް	
ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ އަލް.މުޙައްމަދު އަޒްހާރު	

ޖިނާއީ- ތޫނު އެއްޗެއް ބޭނުންކޮށްގެން ޤަސްދުގައި މީހަކު މެރުން- ދައުވާ އުފުލިފައި ނުވާ އެހެން ދައުވާއެއް ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައެޅުން- ދައުވާ އުފުލިފައިވާ ކުށުގެ ޢަމަލުން ފުރިހަމަވާ އެހެން ކުށެއް ސާބިތުވުން، ޝަރީޢަތްކުރުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 136 ވަނަ މާއްދާ.

ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ޝުޖޫނުގެ ރައުޔު:

ތަޢާރުފު:

1. މިއީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 711/Cr-C/2017 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް (މީގެ ފަހުން **"ދައުލަތް"** ނުވަތަ **"އިސްތިއުނާފު ކުރި ފަރާތް"**) އިން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބަލާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ.

2. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތަކީ، މ. ޖޯއީސް، ކ. މާލެ އިސްމާޢީލް ރަޝީދު[1] (މީގެ ފަހުން **"އިސްމާޢީލް ރަޝީދު"**) އަދި ގދ. ގައްދޫ، ސިންދުބާދުގެ މުޙައްމަދު ދިޔާނާން[2] (މީގެ ފަހުން **"ދިޔާނާން"**) އެވެ. (ދެމީހަކު ގުޅިގެން **"އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތްތައް"** ގޮތުގައި މުޚާތަބު ކުރެވޭ)

މައްސަލައިގެ ފަސްމަންޒަރު:

3. އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތްތަކުގެ މައްޗަށް އުފުލުނު ދަޢުވާއަކީ، 23 އޮކްޓޯބަރު 2017 ވަނަ ދުވަހު 02:40 އާއި 03:00 އާ ދެމެދުގެ ވަގުތުކޮޅެއްގައި، އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތްތަކުން އިތުރު 4 (ހަތަރެއް) ފަރާތަކާއެކު މ. ސްޓޮކްހޯމް، ކ. މާލެ ގޭގެ ގްރައުންޑް ފްލޯރގައި، ސ. ފޭދޫ، ރަބާބީގެ އާމިން ރަޝީދުއަށް ތޫނު އެއްޗަކުން ހަމަލާދީ، މަރާލާފައިވާތީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/2010 (ބިރުދެއްކުމާއި ނުރައްކާތެރި ހަތިޔާރާއި ތޫނު އެއްޗެހި ގެންގުޅުން މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި އެމާއްދާގެ (ނ) އާ ޚިލާފުވުމާއި އެމާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ތޫނު އެއްޗެއް ބޭނުންކޮށްގެން ފާސްކުރުމުގައި މީހަކު މެރުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާއެވެ.

4. މިދަޢުވާގައި އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ފަރާތްތަކާ ދެކޮޅަށް ކުރި ދަޢުވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި ދައުލަތުން ޘާބިތުކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

---

[1] A367589

[2] A298924

4.1 އިސްތިއުނާފީ ޢަރުޟު: މިފަރާތަކީ މިއަމަލު ހިންގަން ހާޒިރުވި ފަރާތް ކަމަށް ޝަރީޢަތުގައި ސާބިތުވާ ހެކިތަކުން

ޢަރުޟުކުރި (ޕްރޮސިކިއުޝަން) ދަޢުވާގެ ތުހުމަތު ސާބިތުކުރުމަށް ހެކިތަކަށް ބަލާއިރު ތުހުމަތުގައި

ގެންގޮސްފައިވާ ފަރާތަކީ މިފަރާތް ކަމަށް (ކ.ސަބްމިޝަން) އަދި އޮތްގޮތަށް ސާބިތުކުރުމުގައި ދަޢުވާކުރެވުމަކީ

ދަލީލުގެ ބަލާއިރު ސިޔާސަތު ކޮށް ނޫން؛

4.2 މުޙައްމަދު ރިޔާޟް: މިފަރާތަކީ ހާދިސާ ހިނގިއިރު އޭގެ ތެރޭގައި ވަކިވަކިން ފަރާތްތަކާ ބައްދަލުކުރި

މީހަކަށް ހާދިސާ ހިނގިއިރު އޭނާ ހުރިކަމަށް ދެއްކުމަށް ހިނގާ ހާދިސާ ހިނގި ގޮތުގައި ޝަހާދަތް ދީފައިވާ

ފަރާތަކީ ތިނުފަރާތެއް ކަމަށާއި އަދި ސަމާސާކުރުމުގެ ތެރެއިން އެފަދަ މަޢުލޫމާތު ސާބިތުކުރާ ކަމަށް؛ މިއެވެ.

ދަށު ކޯޓުން ނިންމިގޮތް:

5. ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ، ބިރުދެއްކުމާއި ނުރައްކާތެރި ހަތިޔާރާއި ތޫނު އެއްޗެހި ގެންގުޅުން

މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނު[3]ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި އެމާއްދާގެ (ނ) އާ ޚިލާފުވުމާ އެމާއްދާގެ (ނ) ގެ

ދަށުން ތޫނު އެއްޗެއް ބޭނުންކުރެވޭނެ ގޮތަށް ހާދިސާ ދަޢުވާ ފަހުގެ ކޯޓުގެ އަމަލު ހިންގުމުގައި

އިސްތިއުނާފު ދަޢުވާ ފަރާތަކަށް އަމަލު ގޮތުގެ ބަލާއިރު ބަލާއިރު ދަޢުވާ ކުރެއްވުން ހުރަހެއް ނެތް

ފަރާތަކުން އެއްވެސް ސަބަބެއް ނެތި މިންވަރަށް ޝަރީޢަތުން ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައަޅައިފައެވެ.

6. މިފަރާތުން އިސްތިއުނާފުކުރުމާ މައިގަނޑު ސަބަބުތަކަކީ؛

6.1 ހާދިސާ ދަށުވަރަށް ދޫކުރުމަށް މުޙައްމަދު ރިޔާޟް ހުރިކަން ފެންނަކަމަށް ބުނެ އަދާކުރި

ހެކިބަސްތައް، އަދި ފުލުހުން އެކުލެވޭ އިދާރީ އެންމެ ކުރިން ރިޕޯޓް ހާދިސާ ދަޢުވާކުރުމުގައި

ބަލައިގަތުމަށް ޝަރީޢަތުން ބަލައިފައިވާކަން؛[4]

[3] ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/2010

[4] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 711/Cr-C/2017 ފައިސަލާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓްގެ 148 ވަނަ ޕެރެގްރާފް-ސަފްހާ 122-123

6.2. ޢާދިލް ރަޝީދު މަރާލި މައްސަލައާ ގުޅޭ ހެކި ނަގައްޓާފައިވަން ކުރި މަސައްކަތަކީ ކޮބައިކަމާއި، ދައްކަމުން ކުރި ދައުވާގައި ޝާހިދީ މާއްދާގައިވާ ގޮތުން ޢާދިލް ރަޝީދު މަރާލުމުގެ އަމަލުގެ ގޮތުގައި ކުރީ ކޮން އަމަލެއްކަން ހުރި ދަލީލުތަކުން އެނގެން ނެތުމުން، ޤަސްދު މަރުގެ 3 ވަނަ ދަރަޖައިން ޝަރީޢަތުން ސާބިތުނުވާކަމަށް؛[5]

6.3. އިސްމާޢީލް ރަޝީދުގެ މައްޗަށް ޤަސްދު މަރުގެ ތިންވަނަ ދަރަޖައިން ޝަރީޢަތުން ސާބިތުވާ ވަރަށް ހުރި ދަލީލު ނެތްކަމަށް؛[6]

6.4. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދައުވާ އުފުލިފައިވާ ކުށުގެ އަމަލުން ފުރިހަމަވާ އެހެން ކުށެއް ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ޢާންމަ އުސޫލުގެ ތަރަހައިގެ ތެރެއިން ޝަރީޢަތްކުރުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 136 ވަނަ މާއްދާއާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ މަތިން މައްސަލައިގެ ހެކިބަސް ނެގުމާއި ދުކުރު ކުރުމާ ދެފުރި މައްސަލާގައި ހާމަވާ ހެކިގެ ސަބަބުން ދައުވާ އުފުލިފައިވާ ކުށުގެ އަމަލުން އިތުރު ކުށެއް ފުރިހަމަވާގޮތް ސަބަބާއިލު ހުކުމުގައި އެކަމާމެދު ތަޢުނުކުރުމުގެ ފުރުސަތު ޔަޤީންކޮށްދޭކަން ދުސްތޫރުގެ ހުކުމަކަށް ފައިސާލާއި، އަދި ފުރުސަތު ބާރުގަދަކޮށް އެފަދަ ކަމެއް ދައުލަތުން ހުކުމަށްފައިސާކަން؛[7] މިއެވެ.

އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ހުށަހެޅި ނުކުތާތަކާއި ތަފްސީލް:

7. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 711/Cr-C/2017 ފައިސަލާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވަނީ އަންނަނިވި ނުކުތާއެވެ. އެއީ؛

[5] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 711/Cr-C/2017 ފައިސަލާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ 148 ވަނަ ޕެރެގްރާފް-ސަފްހާ 123-122
[6] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 711/Cr-C/2017 ފައިސަލާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ 148 ވަނަ ޕެރެގްރާފް-ސަފްހާ 124
[7] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 711/Cr-C/2017 ފައިސަލާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ 153 ވަނަ ޕެރެގްރާފް-ސަފްހާ 128

7.1 ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 711/Cr-C/2017 ގެ ޝަރީޢަތުގައި، ސ. ފޭދޫ ރަބާބީގެ ޙާމިން ރަޝީދު މަރާލުމުގައި މުބާޝަރުން ދިފާޢަން އާއި އިސްމާޢީލް ރަޝީދުގެ ބައިވެރިވުން އޮތްކަމަށް މައްސަލަ ބެއްލެވި ޝަރީޢަތް އިޤްތިނާޢު ވެވުނު ނަމަވެސް، މި މީހުންގެ މައްޗަށް އުފުލާފައިވާ ޗާޖުތަކުގައި ހިމަނާ ޖުރުމުގެ ދަޢުވާކަމަށްވާތީ، ޙާމިން ރަޝީދު މަރާލުމުގެ ޤަސްދުގައި، މުބާޝަރަތުން ދިފާޢަން އާއި އިސްމާޢީލް ރަޝީދު ޤަސްދީގޮތުން ބައިވެރިވެފައި ނުވާކަމަށް، ދައުލަތުގެ ފުރާޅާ ބާރުނުގައިވެސް، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އިތުރު އަދަބެއް ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށް އެދިފައި ނުވާއިރު، މައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރުގެ އިސްނަގުމަކުން އެގޮތް ދައުލަތުން ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައެޅުމަކީ، ޝަރީޢަތްކުރުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 136 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް އަމަލުކުރުންކަމަށް ދެކި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އިތުރު އަދަބެއް ކަނޑައަޅައިދިނުން ނުވާނެ ކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

7.1.1 މިނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި ދައުލަތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ 151 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި، "ހާދިސާ ހިނގިތާ ޙާމިން ރަޝީދުއަށް ފާރާލާފައިވާކަން ދެނެގެން ޢަމަލުކޮށްފައެވެ" މިފަދައިން ފާހަގަކޮށްފައިވާކަމަށެވެ. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ކުށް ކުރަން އުޅުން ނުވަތަ އެހީތެރިވުން ސާބިތުވާ ހާލަތުގައި ދައުލަތާއި މިއާއި ހިލާފު ވަކި އިތުރު ބަޔާނެއް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނާއި ޝަރީޢަތްކުރުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގައި ބާރުއަޅައިދިނުމާއި ކަނޑައަޅާފައިވާކަމެވެ. އެހެންކަމުން، އެމީހެއްގެ މައްޗަށް އުފުލާފައިވާ ކުށުގެ ދައުވާ ގުޅިގެން ޤާނޫނުއަސާސީއާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުން ލިބިދޭ އެންމެހާ ބަޔަށްދީގެން އެމީހަކަށް ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާތަކުގައި ކަނަވަރުކަށްދިވިފައިވާނަމަ، ޝަރީޢަތްކުރުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 136 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ޕްރޮސިކިއުޝަނުން އަމިއްލަ އިސްނަގައިގެން ހުށަހެޅުމަށް ނުކުމެވެސް ފަސޭހަކަމުގެ އަމިއްލަ އިސްނަގައިގެން

ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ކުށް ކުރަން އުޅުން، ނުވަތަ އެފެކްޓިވްކުރުން ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވަން ހުރަހެއް އޮތްކަމަށް ނުފެންނަކަމަށެވެ. އެއީ ޣައިރުޤާނޫނީ (illegality) ކަމެއް ނޫންކަމަށެވެ. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 107 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އަދި (ރ) ގައި، އިސްތިދުޢާއީ މަރުޙަލާގައި ދައުލަތަށް ޖަވާބުދާރީވުމުގެ ކުރިން އެމީހެއްގެ މައްސަލަ އުފުލާފައިވާ ކޯޓު އޭނާގެ މައްސަލަ ސާބިތުކުރުމުންވެސް، އެޕީލުކުރަން ޖާގަ އުޅުންކަން ނުވަތަ އެކަން ކުރުމަށް އެފެކްޓިވްކުރުންކަން ސާބިތުވާ މިންވަރަށް ހުރި ދިފާޢުވާނަމަ، އެކަން ކުރަން އުޅުމުގެ ނުވަތަ އެފެކްޓިވްކުރުމުގެ ކުރި އޭނާގެ މައްސަލަ ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައެޅިދާނެކަން ދައުވާލިބޭ ފަރާތަށް ފަސޭހައާއި އިންސާފު ޙާޞިލުކުރުމަށާއި، ޕްރޮސެކިއުޝަނުގެ ހުރަހެއްވެސް ނެތި އެފަދައިން ބަލަހައްޓާކުރުމުގެ އިޖުރާއާތާއި ބާރު ފަސޭހާކަން ދިނުމަށްވާކަމަށް އެނގޭކަމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުގެ ވާހަކަ:

8. އިސްތިއުނާފު ނުކުތާގެ ރައްދުގައި އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ދައުލަތުން ދައުވާކޮށްފައިވާ ކުށުގެ ބަދަލުގައި އޭނާ ކުރަން އުޅުންކަން ނުވަތަ ކުރަންކުރުމުގައި ބައިވެރިވުމުގެ އިތުބާރު ހުރައިގެންވާ ހެކިތަކުން ފާވާ ބާރުގެއިގައި، ފަސޭހައާކަން އެކަން ކުރުވިދާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާއާއި، އެކަން ކުރަން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފާހަގަކުރުން އެދުންޖެހޭކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޝަރީޢަތްކުރުމަށްޓަކާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 136 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި، ދިފާޢު އަކީ ޖަވާބުދާރީވުމުގެ ފުރުސަތު ދިނުމަށްފަހު ކަމަށް ސަރީޙަ އިބާރާތުން ބަޔާންކޮށްފައި ނެތުމުގެ ނަތީޖާއަކީ، މިކަމުގެ މައްސަލަ ދައުވާކޮށްފައިވާ ކުރި ފުރަތަމަ އަހުން ކުރުމަކީ ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވަން އެމީހާގެ ބައްލަވާ ކުރިމަތީ ކަމެއްކަމަށް ދައުލަތުން ފާހަގަކުރައްވާކަމަށެވެ.

9. އެހެންނަމަވެސް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ މުޙައްމަދު ނަޒީރު ވ. **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް** ޤަޟިއްޔާގެ 42 ވަނަ ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ ދައުރުގައިވީސް، ވައްޓާލުވާ ކަމުގެ ސަބަބުން ނުވަތަ ދައުލަތުން ދައުވާކުރި ގޮތުގައި އުނިކަމެއްގެ ސަބަބުން، ދައުވާކުރި ކުށް ފިޔަވައި އެހެން ކުށެއްގެ ވާހަކަ ދެކޭ ބަޔާންކޮށްފައިވާ ނަމަވެސް، އެކަން ރަނގަޅުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ޤާނޫނުގެ ފަރާތުން ދިނުމަށްފަހު، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ ބޭނުން ހިފޭނެކަމަށެވެ. އެޤަޟިއްޔާގެ 39 ވަނަ ނުކުތާގައި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ ބޭނުން ހިފާއިރު، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހައްޤުތައް ކަށަވަރުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި އެންމެ ކުޑަމިނުން އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމާއި، އެއީ: 1- ދައުވާކުރި ކުށް ނޫން އެހެން ކުށެއް ސާބިތުވާނެ ބާރުގެ ކުރިއަށް މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ދެ ޤަސްދުންނަން ދުރާލާ އެކަމުގެ ނޯޓިސް ދިނުން؛ 2- އެކުށުގެ ތުހުމަތަށް ޖަވާބުދާރީވުމަށް ދައުވާލިބޭ ފަރާތަށް ފުރުޞަތު ދިނުން؛ 3- ހެކިން އަދި ހާޒިރުކުރަން އެއްވެސް ފަރާތަކުން އިތުރަށްޖެހުނަމަ، އެފުރުޞަތު ދިނުން؛ މިއެވެ. 2 ވަނަ ފިޔަވަޅާ އެއްގޮތަށް ކުށުގެ ތުހުމަތަށް ދައުވާލިބޭ ފަރާތުން ޖަވާބުދާރީވިއިރު، އެތުހުމަތުތަކާ ގުޅޭ ތަފްސީލުތައް ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅައި ދައުލަތުން ދޭހަވާނެހެން ފުރިހަމަ އެއާއިއެކު ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ޤަޟިއްޔާއި، މިއީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 142 ވަނަ މާއްދާއާއި، ޖަވާބުދާރީވުމުގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ 3 އާއި، އެޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ (3) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ވަކި ފަރާތަކަށް ނުޖެހި ޝަރީޢަތްކުރުމުގެ އުސޫލާއި ހިލާފު ކަމެއްކަމަށެވެ.

10. ދައުލަތުން ދައުވާކުރި ކުށް ފިޔަވައި އިތުރު ކުށެއް ސާބިތުވާނޭ ގޮތް ހުރިނަމަ ބައްސާ ފުރަގަސްކުރާ ހާލަތުގައި، އަދި ޖަވާބުދާރީވުމުގެ ފުރުޞަތު ފުރިހަމަ ދިނުމަށްފަހު އެކަން ކުރަން އިސްތިސްނާކޮށް ބަޔާންކުރެވޭގައި، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ މުޙައްމަދު ނަޒީރު ވ. **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް** ޤަޟިއްޔާގެ 40 ވަނަ ނުކުތާގައި ޖަވާބުދާރީވުމުގެ ހުސްނުއްސުލޫކު ބަޔާންކޮށްފައިވާ 3 ކަންތަކުގެ ތެރެއިން ދެވަނަ ކަންތައް ކަމުގައިވާ ދިފާޢުއަށް ޖަވާބުދާރީވުން ފުރިހަމަ ކުރެވޭނޭ ގޮތް ނެރެވޭކަމުގައި، ދައުލަތުން ތަފްސީލު ނުކުތާ

ތުހުމަތުކަން ދިފާޢު އިން ޖަވާބުދާރީވާން މަގެއް ހޯދިނުދޭކަމާއި، އެފަދައިން ދިމާވި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ނިންމުމުގެކުރިން ދައުލަތަށް ވަކާލާތުގެ ކަމެއްގެ ނުވަތަ ހުރުން ގޮތެއް އިސްތިޤްބާލުކުރަން ދައުލަތަށް ފުރުޞަތެއް ނުދީ އަމުދުން ނޫންކަމަށާއި، ނަމަވެސް އެކަން އެފަދައިން ހިނގަން ފެށުމަށްފަހު، ދައުލަތުން ކުރި ދިރާސާގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް އިސްތިއުނާފު ކޯޓުން ފާހަގަކޮށްދެއްވާ މައްސަލަ ސާބިތުވާންޖެހޭ ޤާނޫނު ނަންބަރު[8] 17/2010 ގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން އެމާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ކުށް ކަމަށްވެފައި، އެކަމުގައި ދައުލަތަށް ލިބިފައިވާ ފުރުޞަތު ޤަސްދުގައި ދޫކޮށްލުމުންކަމަށެވެ. އެފަދަ ބާރުވެރިކަމެއްގައި ފަސޭހަތައް އަމިއްލަ އިސްނެގުމުގައި ހަސްތަކަން ތުހުމަތުކޮށް، ވަކި ގޮތަކަށް އެތުހުމަތު ބިނާކުރެވިފައިވާ އެއަށް ޖަވާބުދާރީވާން އެހެން އަންގައި ނުވަތަ އެހެންމީހުންގެ ބަޔާން ހުށަހަޅައިގެން ނުވަތަ ދައުލަތުގެ ބަޔާނާއި ދިމާނުވާ ގޮތަކަށް ހައިކޯޓަށް އަނގައި ދަސްތީރީ ހަމަހަމަކަން މައްސަލަ ބެލުން ނުލިބޭނެކަމަށް ނުވާނެކަމަށެވެ.

އެދޭ ގޮތް:

11. އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން އެދޭ ގޮތަކަށް ބެލުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 711/Cr-C/2017 ގަޟިއްޔާގައި، ސ.ފޭދޫ، ހަވާލީގެ އާމިން ޢަބްދުﷲ މަރާލުމުގައި، މުޙައްމަދު ދިޔާރަން އާއި އިސްމާޢީލް ބަޝީރުގެ ބައިވެރިވުން ކަނޑައަޅާފައިވާ، ބިރުދެއްކުމާއި ނުރައްކާތެރި ހަތިޔާރާއި ތޫނު އައުލާދު ގެންގުޅުން މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން ޙުކުމްކޮށް ދިޔާރަން އާއި އިސްމާޢީލް ބަޝީރުގެ މައްޗަށް އަދަބު ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށެވެ.[9]

12. އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ ފަރާތުން އެދޭ ގޮތަކަށް ބެލުން އަންނަނިވި ގޮތައިންނެވެ.

---

8 ބިރުދެއްކުމާއި ނުރައްކާތެރި ހަތިޔާރާއި ތޫނު އައުލާދު ގެންގުޅުން މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނު

9 ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅި "އިސްތިއުނާފު ފޯމުގެ "އެދޭ ގޮތް"

12.1. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 711/Cr-C/2017 ޤަޟިއްޔާގައި ޙުކުމަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ފަދަ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް؛

12.2. ބަހުސްގެ ބޭނުމަށް ދައުލަތުން ބުނެފައިވާ ގޮތަށް ދައުވާކުރި ކުށުގެ ބަދަލުގައި އެހެންކުށަކުން އުޅުން ނުވަތަ އެކުށްކުރުމުގައި އެހީތެރިވެދިނުން ސާބިތުވާތީ ބަލަންޖެހޭ ޝަރީޢަތް އޮތްކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވާ ގޮތުގައިވެސް **މުޙައްމަދު ނަޒާހް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް** ޤަޟިއްޔާގެ 40 ވަނަ ޕެރެގްރާފްގެ ފަހު ޖުމްލައިގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން އެއީ އިސްތިއުނާފީ ކޯޓުން ބެލުމުގެ ބަދަލުގައި ދަށު ކޯޓަށް ތަޙުޤީޤު ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ކަމަށްވާތީ، ދައުލަތުން އެދިފައިވާ ގޮތަށް އިސްތިއުނާފީ ކޯޓުން އިޢާދަ ކުރެވި ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައެޅުއްވުމަކީ ޤާނޫނީ ގޮތުން ކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫންކަމަށް ކަނޑައަޅައިދީ މައްސަލަ ބެލުމަށް ދަށު ކޯޓަށް ތަޙުޤީޤު ކަނޑައެޅުއްވާފައެވެ.[10]

ގޮތް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ ކަންތައްތައް

13. މިމައްސަލައިގައި ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފުގައި އުފައްދާ ބަރުހާނާ، އުފުލިފައިވާ ދައުވާ ނޫން އެހެން ދައުވާއެއް ސާބިތުވާކަމަށް ފަނޑިޔާރަށް އިޖުތިހާދުކުރެވިފައިވާކަމަށް ބެލެވޭ ޙާލަތުގައި، ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ[11] 136 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ފަދަ ހުށަހެޅުމެއް ނެތް ކަމަށް ބަޔާންކޮށް ދައުވާ ސާބިތުވާތީ ނުބެލުމަށް ފަސޭހަކަމާ އިންޞާފުވެރިކަމުން އެއީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[12] 87 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފު ނިންމުއްވާފައެވެ.

---

10 އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތްތަކުން ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅި "އިސްތިއުނާފީ ދައުވާގެ ޖަވާބު ފޯމް" ގެ "އެދޭ ގޮތް"

11 ނަންބަރު: 2021-SC-REG-01

12 ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

އުފުލުން ދަޢުވާ ނޫން އެހެން ދަޢުވާއެއް ސާބިތުވުމާއި ބޮޑުވަން ފަސޭހައާއި އިހުމާލުންކުރުން

14. ޤާނޫނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[13] 87 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

(ހ) މިފަދައިގެ މައްސަލަ ދަޢުވާ އުފުލިފައިވާ ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގައި ހާމަވާ ހެކީގެ ސަބަބުން ބާރު އެހެން ކޯޓެއްގެ އިޚުތިޔާރު ހިންގިކަން ސާބިތުވާ ހާލަތުގައި، އެކޯޓުގެ މައްސަލަ އެ ދާއިރާގެ ކޯޓުގެ ދަޢުވާ އުފުލިފައިވާ ނަމަވެސް، އެ ކޯޓަށް ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައެޅިދާނެއެވެ. އެގޮތުން ނިންމަވާފައިވާ، އެފަދައިން ކަނޑައެޅޭނީ، އެއީ އެކޯޓުގެ މައްސަލަ ދަޢުވާ އުފުލިފައިވާ ފުރަތަމަ ކޯޓުގެ އަމަލުން ފުރިހަމަވާ ކޯޓެއް ކަމުގައިވާ ހާލަތުގައި އެކަންޏެވެ.

(ށ) މިފަދައިގެ މައްސަލަ ދަޢުވާ އުފުލިފައިވާ ކޯޓު އެކޯޓުގެ މައްސަލަ ސާބިތުވާ މިންވަރަށް ހުރި ބިރުވެރިކަމެއް ނުހުރެވޭ ނަމަވެސް، އެ ކޯޓު ކުރަން އެކޯޓު އެހެން ކޯޓުތަކުގެ ނުވަތަ އެ ކޯޓު ކުރިމަތިވެފައިވާ އިހުމާލެއްގެ ސަބަބުން ސާބިތުވާ މިންވަރަށް ހުރި ބިރުވެރިވާނަމަ، އެ ކޯޓު ކުރަން އެކޯޓުގެ ނުވަތަ އިހުމާލުވުމުގެ ކޯޓު އެކޯޓުގެ މައްސަލަ ސާބިތުވާ ކަމަށް ކަނޑައެޅިދާނެއެވެ.

(ނ) މިފަދައިގެ މައްސަލަ ދަޢުވާ އުފުލިފައިވާ ކޯޓުގެ އަމަލުތަކުގެ ތެރެއިން، އެއް ކުރަންނުކުރި ވީނަ ކޯޓުގެ އަމަލު ހިނގާ ބޮޑުކަމުގައި، އަދި އެގެ ތެރެއިގައި އެހެން މައްސަލަ ދަޢުވާ އުފުލިފައިވާ ކުރަންނުކުރި ކުރެ ކޯޓުން ހިނގާ ބޮޑުކަމުގައި، އެހެން މައްސަލަ ދަޢުވާ އުފުލިފައިވާ ކޯޓު އެހެން ކުރިއަށް ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް، އެ ކޯޓުގެ އަމަލުތަކުން ފުރިހަމަވާ އަންނަ ކޯޓު އެހެން ކުރިއަށް ސާބިތުވާނަމަ، އެ ދާއިރާ ކޯޓު އެހެން މައްސަލަ ސާބިތުވާ ކަމަށް ކަނޑައެޅިދާނެއެވެ.

15. މިމާއްދާ މާނަ ކުރަމުން ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ މުރާފަޢާ ނަންބަރު ވ. ފްރޮސްޓިވަލްބަރ ޚާންދަފޮގެ އެޕީލް ފަސްވެއްދާގައި މިމާއްދާގެ ދަށުން ދަޢުވާ އުފުލިފައިވާ ކޯޓަކުން ބިޑިއެއް ސާބިތުވާ ބާރާއި އެމާއްދާ ތަޢާރުފުކުރުމުގައި އަމަލުކުރަންޖެހޭ ގޮތާއި މާއްދާގެ މަޤްސަދާއި އަދި އިހުމާލާއި ބޮޑުންކުރުމުގައި ކަންތައްތަކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތަކާއި އަދި އިހުމާލާއި ބޮޑުންކުރުމަކީ ކަން ޤާނޫނީ އަދުލުގެ ނިޒާމަށް ކުރާނެ އަސަރު ތަފްސީލުކޮށްދީފައިވެއެވެ.

16. މިމައްސަލައިގައި ކަންވެފައިވާ ގޮތަށް ބަލާއިރު، ކުރިމިނަށް ގޮތުގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ 153 ވަނަ ޕެރެގްރާފްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

"......ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޤާނޫނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ދަޢުވާ އުފުލިފައިވާ ކޯޓުގެ އަމަލުތަކުން ފުރިހަމަވާ އެހެން ކޯޓެއް ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ޓެސްޓެއް އުސޫލުގެ ތަރަހައްގެ ތެރެއިން،

[13] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

ސުޕްރީމްކޯޓުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 136 ވަނަ މާއްދާއާ އެއްގޮތްވާގޮތުގެ މަތިން މައްސަލައިގެ ހުކުމްނަގާ ދުވަހު ހުކުމް އަޑުއެހުމާއި މައްސަލައިގައި ހާޒިރުވާ ސަބަބުން ދައުވާ އުފުލާފައިވާ ކުށުގެ އަދަދުން އިތުރުކޮށް ފުރިހަމަވާގޮތް ސަބަބުތަކާއި ހުރިހާލަތެއް އެކަމާ ގުޅޭ ބައްދަލުކުރުމުގެ ފުރުސަތު ލިބިދީ ގޮތަށް ހުކުމްކުރުމުގެ ހުކުމްކުރެވިދާނެ ގޮތްތަކާއި، އަދި ހުރިހާ ބަޔާނެއްގެ އެހެން ކަމެއް ދައުލަތުން މިމައްސަލާގައި ހުކުމްކުރެވިދާނެ ގޮތްތަކެވެ. ދައުލަތުން މިމައްސަލައިގައި އެދިފައި އޮތީ އަދަބު ބަދަލުކުރުމަށެވެ. އެހެންކަމުން، ޖިނާއީ ސިއްޙަތު ބެލެހެއްޓުމުގެ ގޮތުން މިގޮތަށް އަދަބު ބަދަލުކުރުމަށް އެދިވަޑައިގެންނެވި، ދައުލަތާ މިއްވެ ގަޑިއޮތުގެ ބަދަލުގައި، ޝަރީޢަތް ނިމުމުގެ ކުރިން ހުކުމްގެ ބަދަލުގައި އެހެން އަދަބެއް ދިނުމަށް ގާނޫނީ އިޚްތިޔާރު ހުރި ސަބަބުތަކަކީ ކޮބައިކަމާއި، ސުޕްރީމްކޯޓުން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 136 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް އަމަލުކުރުމަށް ހުއްދަދެވިފައިނުވާކަމެވެ."

17. ސުޕްރީމްކޯޓުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 136[14] ވަނަ މާއްދާގައި ވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

136. (ހ) ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ހާލަތްތަކުގައި، އަންނަނިވި ކަންކަމަށް ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެއެވެ.

(1) ދައުލަތާ އުފުލިފައިވާ ކުށުގެ ބަދަލުން އިތުރުކުރެވޭ ފުރިހަމަވާގޮތް ހުށަހެޅި ސަބަބުން ހުއްޓުވާލަން ކުށްވެރިޔާގެ ޖިނާއީ ރިކޯޑުގައި ހިމެނުމަށް ހުށަހަޅާ ދީފައިވަނީ ތަކާވެސް ފުރުޞަތު ދީފައިވުން.

(2) މައްސަލައިގެ ހުކުމްގެ ނިޔަތަށް ހުއްދަ ބަޔާން ހުކުމްކުރާކަމުގައި، މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކުރާ އިތުރުކަން ފުރިހަމަވާ ގޮތް ސަބަބުތަކެއް ޝަރީޢަތަށް ފާހަގަކުރެވި ހުއްދަދީ ހުކުމްކުރަމުން.

(3) މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންވެފައި ހުކުމްކުރެވުމަށް، ޝަރީޢަތުގެ ހުއްދަ ފުރިހަމަވުމުން، އެ ހުކުމްކުރުން ކުރިއަށް ގެންދިޔަ ފަރާތުގެ އެ ހުކުމްކުރެވޭނެ ބާރުތަކާ ވެރިކަމުގެ ދައުލަތުން ފުރުސަތު ދީފައިވާކަން.

(ށ) ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ބަދަލުވެރިކަމުގައި، ކުރީ ހުކުމް އިޖުރާއަތް ނިމިގެ ކުރިން އެކަމަށް ފުރިހަމަވާ ސަބަބު ބަދަލުކުރުމަށް ހުރި ސަބަބުތަކެއް ފުރިހަމަވާކަމަށް ޝަރީޢަތުގައި ޖިނާއީ ރިކޯޑު އެއް ހުކުމްކުރަން، މައްސަލައިގެ ހުކުމް ބަޔާންކުރުމުގައި ޖިނާއީ ރިކޯޑުގެ ބަދަލުން އެކަން ހުކުމްކުރެވެއެވެ.

(ނ) ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 87 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ކުރު ސަބަބުތައް އަދަބު ކަނޑައެޅުމަށް، ސުޕްރީމް ނިޔުސް ގޮތުގެ ތަޖުރިބާގައި ފަހުގެ ސަބަބު ހުށަހެޅުމަށް ބަޔާންކުރާ ހިމަނަންވާނެއެވެ.

---

[14] ނަންބަރު: 2021-SC-REG-01

18. މިއިސްތިއުނާފުގައި ދައުލަތުގެ މައިގަނޑު ބަހުސަކީ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[15] 87 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ) ގެ ދަށުން އެހެން ކުށެއް ސާބިތުވާ ހާލަތާއި އެމާއްދާގެ (ރ) ގެ ދަށުން ކުށް ކުރަންއުޅުން ނުވަތަ އެހީތެރިވެދިނުން ސާބިތުވާ ހާލަތާ ތަފާތުކަމަށެވެ. މިގޮތުން، ކުށްކުރަން އުޅުން ނުވަތަ އެހީތެރިވެދިނުން ސާބިތުވާ ހާލަތުގައި ދަނީ ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ 153 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން އިތުރު ކުށެއް ސާބިތުވާ ގޮތް ދައުލަތުން ބަޔާންކޮށްދީފައިނުވާ ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން، ޝަރީޢަތުގެ މިފާހަގަކުރުން ގޯސްކަމަށެވެ.

19. ދައުލަތުން ފާހަގަކުރާ ފަދައިން، ޝަރީޢަތްކުރުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ[16] 136 ވަނަ މާއްދާއަށް ބެލުމުން އިތުރު ކުށެއް ސާބިތުވާ ހާލަތާއި ކުށްކުރަން އުޅުން ނުވަތަ އެހީތެރިވުން ސާބިތުވާ ކަމަށް ބެލޭނޭ ހާލަތު ގަވާއިދުގައި ފަރަގުކޮށްފައިވެއެވެ. މިގޮތުން، ދައުވާ އުފުލިފައިވާ ކުށް ނޫން އެހެން ކުށެއް ސާބިތުވާ ހާލަތުގައި ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގެ މައްޗަށް ބަސްބެއްލުމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުމާ ދިފާޢަށް ފުރުޞަތު ދިނުމަށްފަހުއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެހީތެރިވުން ނުވަތަ ކުށްކުރަންއުޅުން ސާބިތުވާ ހާލަތުގައި ވަކިން ބަސްބެއްލުމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުން ގަވާއިދުން ލާޒިމުނުކުރާކަން ފާހަގަކޮށްފައެވެ.

20. މިފަދައިން ގަވާއިދުގައި ފަރަގުކޮށްފައިވަނީ، ސަބަބެއް ނެތި ނޫނެވެ. އެހެނީ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[17] 107 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަދި (ބ) އަށް ބަލާއިރު، ދައުވާ ލިބޭ މީހާގެ މައްޗަށް ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ ކުށަކީ ކޯބައިކަމާއި، އެ ކުށް ކުރި މީހަކު ނުވަތަ ކުށް ކުރަން އުޅުނު މީހަކު ނުވަތަ ކުށް ކުރުމުގައި އެހީތެރިވެދިން މީހަކު ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އަދަބަކީ ކޯބައިކަން އޭނާއަށް ސާފުކޮށްދެނެވޭނެ ގޮތަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި އޭނާގެ މައްޗަށް ދައުވާ އުފުލިފައިވާ ކުށް އޭނާގެ މައްޗަށް ސާބިތުނުވިނަމަވެސް، އެ ކުށްކުރަން އޭނާ އުޅުނުކަން ނުވަތަ އެ ކުށް ކުރުމުގައި އެހީތެރިވެދިންކަން ސާބިތުވާ މިންވަރަށް ހުކުމް ލިބިފައިވާނަމަ، އެ ކުށް ކުރަން އުޅުމުގެ ނުވަތަ

[15] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[16] ނަންބަރު: 2021-SC-REG-01

[17] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

އުޞޫލުތަކުގެ ކުށް އޭނާގެ ވަށްކަން ސާބިތުވާ ކަމަށް ކަނޑައެޅިދާނެކަން ޙާލަތުން ސާފުކޮށްދޭނެޤަރީނާއެއް މިބައްޔާ ކުރިއާލާ ކަށަވަރުކޮށްދޭފަދަވާތީއެވެ.

21. ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގައި މިދެ ބާވަތު ފަރަގުކުރާ ކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން އެއްބަސްވަމެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މިދެބާވަތުގައިވެސް، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން އެދިފަ ހުށަހެޅުއްވި ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ބަޔާންކުރެއްވި، ގާނޫނުގެ ސަރީހަ އިބާރާތުން ފެންނަން އޮތް ބަޔާންވެފައެވެ. އެހެންކަމުން، ދައުލަތުގެ އިސްތިއުނާފު ފޯމުގައިވެސް އެއްބަސްވެވޭފަދަ ފަދައިން މިއީ މިކަން ކުރަން އޮތް އިޖުރާއަތެވެ.

22. އެހެންކަމުން، ދެން އުފެދޭ ސުވާލަކީ މިއިޖުރާއަތް ފުރިހަމަ ނުކޮށްފިނަމަ އެކަމުގެ ނަތީޖާއަކީ ކޮބައިތޯއެވެ؟ އަދި ދައުލަތުގެ ޙުއްޖަ ބަޔާނުގައި އެވަނީ ހުށަހެޅުމެއް ދައުލަތުން ހުށަހެޅުމުގެ ސަބަބުން ކުށް ކުރަން އަދަބުގެ ނުވަތަ އުޞޫލުތަކުގެ އަދަދު ކަނޑައެޅުމަށް ފަނޑިޔާރަށް މިއީ އިޖްތިހާދީ ބާރު ހިނގާނެތޯ އެވެ؟

23. **ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޢަލީ ޒުބައިރު އާއި އިތުރު 2 ފަރާތެއް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ޤަޟިއްޔާ**[18] ގެ ސުރުޚީގައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[19] ގައި ހިމެނޭ އިޖުރާއަތް ތަންފީޛުކުރާ ފަރާތަކުން ހުރި ގޮތުގެ ސަބަބުން، ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދަށުން ލިބިގެންވާ އަސާސީ ޙައްޤެއް ގެއްލިގެން ނުދާނަމަ އަދި، އެ ޒާތުގެ އިޖުރާއަތަކީ ޢަދުލުގެ ކުރިއްޔާ ފުރިހަމަ މިއީ އިޖުރާއަތެއްނަމަ، އެކަމުގެ ޢަދުލުވެރިކުރުމާއެކު، އެ މައްސަލައެއް ކުރިއަށް ގެންދިއުމުގެ ބާޠިލްކޮށްފައެވެ.

24. އެހެންކަމުން، ޝަރީޢަތްކުރުމުގެ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ[20] 136 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން ދަށު ދަރަޖައިން (ކުށް ކުރަން އުޅުން ނުވަތަ އުޞޫލުތަކުން) ކުށް ސާބިތުވާކަމަށް

---

[18] 2020/SC-A/108, 2020/SC-A/109, 2020/SC-A/110

[19] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[20] ނަންބަރު: 2021-SC-REG-01

ހުރި ލިބޭ ކަމަށް ދައުލަތުގެ ހުއްޖަތަކީ ބަޔާންގައި ފާހަގަކުރުމުގައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[21] 87 ވަނަ މާއްދާއިން ފަސޭހަކަން ލިބިދޭ އިހްތިޔާރު ހަނިވާ ކަމުގެ ބޭނުމުގައި ބަލަންޖެހޭ ފުރަތަމަ ކަމަކީ މިއިޖުރާއަތު ހިފެހެއްޓުމުގެ ބޭނުމަކީ ކޮބައިތޯއެވެ؟ ހިމާޔަތްކުރަން ފަސޭހަކުރަނީ ކޮން މަސްލަހަތަކަށްތޯއެވެ. އިޖުރާއަތު ފުރިހަމަ ނުކުރުމުގެ ސަބަބުން އަސާސީ ޙައްޤެއް ގެއްލިގެންދޭތޯއެވެ.

25. ކުރިން ކުރި ކަމުގެ ދައުވާ އުފުލިފައިވާ ކޮންމެ މީހަކަށްވެސް އުފުލިފައިވާ ދައުވާތައް އަންގައިދިނުމުގެ ޙައްޤު ލިބިގެންވެއެވެ. އެއީ ދުސްތޫރީ[22] އަދި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ މުޢާހަދާތަކުގައި[23] އިސްތިޤްރާރުވެފައިވާ ޙައްޤެކެވެ. ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށަކީ ކޮބައިކަން އަންގައިދިނުމުގެ ޙައްޤަކީ ތުހުމަތު ކުރެވޭ ފަރާތަށް ތުހުމަތު ކުރެވޭ ކަމެއް ކުރީގެ މަރުޙަލާގައި ތަފްސީލުކޮށް އަންގައި، އެކަމާބެހޭ ދައުވާތައް ކުރިއަށްގެންދިއުމުގެ ޙައްޤުވެއެވެ. ދައުވާ އުފުލުމުން ދައުވާ ލިބޭ މީހަކަށް ދިފާޢު ތައްޔާރުކުރުން، ހުރި ހެކިތައް، ދައުވާއަށް ތައްޔާރުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ލިބެއެވެ. ތުހުމަތު ކުރެވޭ މީހުންގެ ހިމާޔަތްކުރެވޭ ޙައްޤެކެވެ، ތުހުމަތު ކުރެވޭ މީހާ ތުހުމަތުން ބަރީއަވުމަށް މަސައްކަތްކުރުމުގެ ޙައްޤެވެ.

26. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[24] 87 ވަނަ މާއްދާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ހިމަނާފައިވަނީ އެއިޖުރާއަތުގެ ސަބަބުން މަސްލަހަތެއްގައި ހިމާޔަތްވެގެންދާ ކަމަށް **މުޙައްމަދު ނަސީމް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް**[25] ޤަޟިއްޔާގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުން ފާހަގަކުރައްވާފައެވެ. ބައިނަލްއަޤްވާމީ ގޮތުން ބަލަމުންދާ އުސޫލުތަކަށް ބަލާއިރު، ދައުވާ އުފުލިފައިވާ ކުށް ސާބިތު ނުވިނަމަވެސް، އެކުށާ ގުޅުންހުރި (އެޓެމްޕްޓް/ ކޮންސްޕިރެސީ) ފަދަ ފުރިހަމަނުވާ ކުށްތައް (inchoate crimes) ސާބިތުވާ މިންވަރަށް ހުރި ލިބޭ ހެކިތަކުގައި އެފަދަ ފުރިހަމަނުވާ ކުށް ސާބިތުކޮށް އަދަބު ކަނޑައެޅުމަކީ، ބައެއްކަންތައްތަކުގައި އުސޫލެކެވެ. މިހެކިތަކުގައި ކުރެވޭ އޮޅުމަކީ ސާބިތުވެސް ހުރި ލިބޭން ވަރަށް

[21] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[22] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 (ހ)

[23] Article 14 (3) International Covenant on Civil and Political Rights

[24] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[25] [2022] SC 18 ޕެރެގްރާފް 43

ނިސްބަތުން ކަމުގައިވާތީ އުފުލިފައިވާ ކުށް ސާބިތުނުވިނަމަވެސް އެކުށް ކުރަން އުޅުނުކަން ނުވަތަ ކުރަން އެހީތެރިވުމުގެ ކުށް ސާބިތުވުމުގެ ފުރުސަތު އޮންނާނެކަމުގެ ނުކުތާ ދައުލަތާ ލިބޭ ފަރާތަށް އޮންނާނެކަމަށް ބެލެވޭނެއެވެ. މިގޮތުންގައި އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއްގައި ހިމެނޭ ދިފާޢުވުމުގެ ޙައްޤު ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތަށް ލިބިފައި ޝަރީޢަތަށް ވާޒިޙުވާކަމުން ސާބިތުވީ އެހީތެރިވި ކަމުގެ ނުވަތަ ކުށް ކުރަން އުޅުނުކަމުގެ ހެކިތަކަކުން އަދަބެއް ނުލިބި މުއްދަތަށް މުޖުތަމަޢަށް ދޫކުރުން ދުރުކުރެވޭނެއެވެ.

27. ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޖަރީމާތަކަށް އުސޫލުތަކަށް ބަލާއިރު، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އިން ލިބޭ ޙައްޤު ކަށަވަރު ކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[26] 107 ވަނަ މާއްދާގައެވެ. އެގޮތުން، އެމާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

> ދައުވާ ލިބޭ މީހާގެ ގައިމަތީ ތުހުމަތުކުރެވިފައިވާ ކުށަކީ ޖިނާއީކުށަކަށްވާއިރު، އެ ކުށް ކުރި މީހަކަށް ނުވަތަ ކުށް ކުރަން އުޅުން މީހަކަށް ނުވަތަ ކުށް ކުރުމުގައި އެހީތެރިވެދިން މީހަކަށް ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އަދަބަކީ ޖިނާއީކަން ޝައްކުން ސާބިތުކުރަންޖެހޭނެއެވެ. އަދި ޢާންމުގެ މަޤްޞަދު ދައުވާ އުފުލިފައިވާ ކުށް ޢާންމުގެ މަޤްޞަދު ސާބިތުނުވިނަމަވެސް، އެ ކުށް ކުރަން އުޅުނުކަން ނުވަތަ އެ ކުށް ކުރުމުގައި އެހީތެރިވެދިންކަން ސާބިތުވާ މިންވަރަށް ހެކި ލިބިފައިވާނަމަ، އެ ކުށް ކުރަން އުޅުމުގެ ނުވަތަ އެހީތެރިވުމުގެ ކުށް ޢާންމުގެ މަޤްޞަދު ސާބިތުވާ ކަމަށް ކަނޑައެޅިދާނެކަން ޤާނޫނުން ސާބިތުކޮށްދެއްވާނެއެވެ.

28. މިމާއްދާއަށް ބަލާއިރު، ޖިނާއީ ކުށެއް ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ދައުލާ ސާބިތުކޮށްދިނުމުގައި، އުފުލިފައިވާ ދައުވާއަކީ ކުށެއްކަން ބަޔާންކުރުމުގެ އިތުރުން، އުފުލިފައިވާ ދައުވާ ސާބިތުނުވިނަމަވެސް، އެކުށް ކުރަން އުޅުނުކަން ނުވަތަ އެހީތެރިވެދިންކަން ސާބިތުވާ މިންވަރަށް ހެކި ލިބިފައިވާނަމަ، އެކުށް ކުރަން އުޅުނުކަން ނުވަތަ އެހީތެރިވެދިންކަން ސާބިތުކޮށްދެވިދާނެކަން އެމާއްދާގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އިން ރައްކާތެރިކޮށްދޭ މަސްލަޙަތު ހިމާޔަތްކުރުމުގައި އެގޮތަށް ދައުވާ އުފުލިފައިނުވިނަމަވެސް އެހީތެރިވެދިންކަން ނުވަތަ ކުށް ކުރަން

[26] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

އުފެދުނުކަން ސާބިތުކުރުވިދާނެކަމުގެ ނަޒީރެއް ދަޢުވާ ލިބޭ ފަރާތަށް ލިބި ދިފާޢު ބާޠިލުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ފަހިކޮށްދިނުމަށްވާކަން އެނގެއެވެ. އެހެންކަމުން، މިނަޒީރު ދަޢުވާ ލިބޭ ފަރާތަށް ދެވިފައިވާ ޙައްޤުތަކެއްގައި، ހުޖްޖާ ބައްޔިނާގައި ދަޢުވާކުރުން އެފަދަ ކުށެއް ސާބިތުވާކަމަށް ފެންނަ ކަމަށް ބަޔާންކުރުމި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[27] 87 ވަނަ މާއްދާއިން ފަރިހާޒަރަށް ލިބޭ އިންޞާފުގެ ހަނިވާކަމެއް ކަމުގައި ނުބެލެވޭނެއެވެ. އަދި، އެފަދައިން ހުރިހާ ބައްޔިނާގައި ފާހަގަކުރުމަށް ޢަމަލުގައި އެބާވަތުގެ ކުށެއް ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައެޅުމި ޝަރީޢަތްކުރުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ[28] 136 ވަނަ މާއްދާއާ ހިލާފުވުން ކަމުގައި ނުބެލެވޭނެއެވެ.

29. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[29] 87 ވަނަ މާއްދާގައިވާ އިބާރާތަށް ބަލާއިރު، ދަޢުވާ އުފުލިފައި ނުވިނަމަވެސް ކުށް ކުރަން އުޅުން ނުވަތަ އެހީތެރިވުން ސާބިތުވާ ހާލަތުގައި ކުށް ސާބިތުކުރުމަކީ ފަރިޔާދުގެ އިޢުތިރާފީ ބަޔާނުގެ ތެރެއިން ނިންމާ ނިންމުމެއްކަން އެނގެއެވެ. ފަރިޔާދުގެ އިޢުތިރާފީ ބަޔާނުގެ ތެރެއިން ނިންމާ ނިންމުންތަކުގެ މައްސަލަ އިސްތިއުނާފު ކުރެވޭނެ ވަކިވަކިން ހަމައެކަނި އަންނަނިވި ފަދަ ހާލަތެއްގައި އެކަނި ކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ވ. ޢަލީ**[30] ޤަސްދުއާއެކު އިޢުތިރާފު ބަޔާނުގައި ފަރިޔާދު ހުށަހެޅުއްވުމުގެ ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ.

ދަރަޖައިގެ ފަރިޔާދު ގޮތް ނިންމާ ޢަދާލަތުގެ އުސޫލުތަކާ ބާރަކާއިގެން ކަމަށްވުން، ނުވަތަ ދަރަޖައިގެ ފަރިޔާދު އިޢުތިރާފުކުރި ގޮތް ނިންމުމުގައި ކަނޑައެޅި ކަނޑައެޅުން ޤާނޫނީ ކުށަކަށްވުން؛

ދަރަޖައިގެ ފަރިޔާދު އިޢުތިރާފުކުރި ގޮތް ނިންމުމުގައި ޤާނޫނީ ކުށްތަކުގެ ބަދަލުވުން ދަރަޖައިގެ ފަރިޔާދަށް އޭގެ ފައިދާ އޮވުން؛

[27] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[28] ނަންބަރު: 2021-SC-REG-01

[29] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[30] [2022] SC 39

ތަރުކާތުގެ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފުކުރި ގޮތް ނިންމުމުގައި މައިގަނޑު ވާހަކައަކީ ނުވަތަ ކަމުކަން ރިޢާޔަތްކޮށްފައިނުވުން؛

ތަރުކާތުގެ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފުކުރި ގޮތުގެ ސަބަބުން އެކަށީގެންވާ ކަމެއް ނުވަތަ ބޭނުންވާފަދަ މުދަލެއްގެ ތަރިކާގައި ޙައްޤުން، މިއެވެ.

30. މިމައްސަލައިގައި މިއިސްތިއުނާފާ ބެހޭ ފަރާތުން ބަޔާންކޮށްފައިވާގޮތަށް ބަދަލުތަކު، އަންނަނިވި ކަން ކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

30.1 ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[31] 87 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ލިބޭ އިސްތިއުނާފު ތަޖްދީދުކުރަން ފަރާތުން ނިންމި މައިގަނޑު ސަބަބަކީ، ހުޅުވިފައިވާ ބަންދަށްގެ ފާސްކުރުން ސުޕްރީމްކޯޓުން ހަދާފައިވާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ[32] 136 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ފަދަ ހުކުމްކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ހުކުމްތަކުން، މައްސަލަ ބަލާ ފަރާތުގެ އަމުރަކީ އިސްތިއުނާފުގައި، ދެނެގަތުމަށް ސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައެޅުމަކީ، ސުޕްރީމްކޯޓުން ހަދާފައިވާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ[33] 136 ވަނަ މާއްދާ ހިމެނޭ އަމަލުކުރަންޖެހޭނީ ސުޕްރީމްކޯޓު ފާހަގަކުރެވިފައިވާނެއެވެ. ދެންނެވުނުފަދައިން، އިސްލާމް ބަޔާންކުރެވުނު ސަބަބުތަކަކީ (28 ވަނަ ދުވަހުގެ) އަދި ބާކީކުރުން، ސުޕްރީމްކޯޓުން ހަދާފައިވާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ[34] 136 ގެ ދަށުން ފުރުޞަތު ބަޔާން ކުރަންކުރުމަށް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[35] 87 ވަނަ މާއްދާއިން ފަރާތްތަކަށް ލިބޭ އިސްތިއުނާފު ހަމަ ކަމެއްކަމަށް ނިންމާފައިވާ ރަނގަޅު އުސޫލުތަކަށް ބިނާކޮށްކަމުގައި ނުބެލެވެއެވެ.

[31] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[32] ނަންބަރު: 2021-SC-REG-01

[33] ނަންބަރު: 2021-SC-REG-01

[34] ނަންބަރު: 2021-SC-REG-01

[35] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

30.2 މިމައްސަލައިގައި ކަން ހިނގާފައިވާގޮތަށް ބަލާއިރު، ދައުލާ ސާފުކޮށް ދެވުނުއިރު "ދައުވާކުރެވިފައިވާ ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އަދަބަކީ އެޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި އެމާއްދާގެ (ށ) އާ ހަވާލާދީ (ނ) ގެ ދަށުން މަރުކަން ފާހަގަކޮށްލަން" އަދި އެއަށް ވުރެ ދަށު ދަރަޖައިން ސާބިތުވެއްޖެނަމަ އެޤާނޫނުގެ (ޅ) ގެ ދަށުން (ބ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކުށުގެ އަދަބަކީ 15 (ފަނަރަ) އަހަރާއި 25 (ފަންސަވީސް) އަހަރާއި ދެމެދުގެ މުއްދަތަކަށް ޖަލަށްލުންކަން ދައުލަތުން ފާހަގަކުރަން"[36] ދައުލަތުން މިފަދައިން ފާހަގަކޮށް ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ އިޖުރާއަތު ފުރިހަމަކޮށް ޤާނޫނުއަސާސީން ކަށަވަރުކޮށްދޭ ޙުކުމް އެކަމުގެ ނުޖެހި ދައުލާ ޚިލާފު ފަރާތެއްކަން ދެވިފައިވާކަން އެނގެއެވެ.

30.3 ދަށު ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ 29 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި، މިމައްސަލައިގެ އިސްތިދުލާލީ މަރުބަރާގައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[37] 87 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އުޞޫލުން ކުށެއް ސާބިތުވުމުގެ ފުރުސަތު އޮތް ކަމަށް ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމަށް ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އެގޮތުން 25 ޖޫން 2019 ވަނަ ދުވަހު ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހަށް ދައުލަތުގެ ވަކީލު ދިން ބަޔާނުގައި[38] "މިހާރު ޢަމަލުކުރަމުންދާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[39] 87 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިއާޔަތްކުރާއިރު މިމައްސަލައިގައި ހުރި ހެކިތަކާ ވަޒަންކުރުމަށްފަހު ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުވާ މިންވަރަށް ބައިވެރިވުން ނުވަތަ އުވުން ސާބިތުވުމަށް ވެސް އެކަށީގެންވާ ކަމުގެ" ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

---

[36] ދައުލަތުގެ ވަކީލު 07 ނޮވެމްބަރު 2017 ވަނަ ދުވަހު ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ދިން މަރުސަލު ބަޔާން

[37] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[38] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ 287 ވަނަ ސަފްހާ

[39] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

31. ބުނެވުނު ކަންތައްތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، ޤާނޫނުން ލިބިދީފައިވާ މިއިޚްތިޔާރު ބޭނުންކުރެވިދާނެކަމަށް ނުފެންނަކަމަށް ޝަރީޢަތުން ބިނާކޮށްފައިވަނީ ރަނގަޅު ޤާނޫނީ އަސާސެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ކަމުގައިނުވާތީ އާއި މައްސަލައިގައި ކަން ހިނގާފައިވާގޮތަށް ބަލާއިރު، ދައުވާ އިއްވުމުގައި އަދި ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާގައި ކުރި ކުރަން އުޅުމުގެ ނުވަތަ އެހީތެރިވުމުގެ ދައުވާ ސާބިތު ކުރެވިދާނެ ކަމުގެ ފުރުޞަތު އޮތްކަމާއި، އަދަބަކީ ކޮބައިކަން ބުނެދީފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. ޝަރީޢަތްކުރުމާބެހޭ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ[40] 136 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުން މިފަދަ ޙާލަތެއް، ކުރު ސާބިތުވާގޮތް ސަބަބާއެކު ދައުލަތުން ބަޔާންކޮށް އެކަމާބެހޭ ބަސްބުނުމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުން ގަވާއިދުން ލާޒިމުކޮށްފައިވާ ޙާލަތެއް ނޫންކަމަށްވާއިރު، ދައުލަތުގެ ޚުލާޞާ ބަޔާނުގައި ކުށް ސާބިތުވާކަމަށް ދެކޭ ކަމަށް ބަޔާން ނުކުރުމުގެ ސަބަބުން ކުރިމަތިލާ ދެވުނު ހިމާޔަ ލިބިދީފައިވާ ހިމާޔަތެއް ކަމުގައި ޝަރީޢަތުން ބަލައި ބަސްބުނުމުގެ ފުރުޞަތު ނުދީބާކަމަށް ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ގޯސްކޮށްކަމުގައި ދެކެމެވެ.

32. ދައުލަތުގެ މިއިސްތިއުނާފުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ، މިމައްސަލައިގައި ބިރުދެއްކުމާއި ނުރައްކާތެރި ހަތިޔާރާއި ތޫނު އެއްޗެހި ގެންގުޅުން މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނުގެ[41] 5 މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން ކުށް ސާބިތުވާކަމަށް ފަނޑިޔާރަށް އިޤްތިނާޢު ލިބިފައިވާކަމެވެ. އެގޮތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ 151 ވަނަ ޕެރެގްރާފުއިން މިކަން އެނގޭކަމަށެވެ. ކުރިމަތިލާ ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ 151 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

"ފުރަތަމަ ދިފާޢުގައި މި ޕެރާގާ ހިނގި ތާރީޚު ޝާހިދުން ރައްދުވަރު ފާޠިމަތު ވާކަން އެނގެން ނޯޓް ކުރަމުންދާ ... (ނަންބަރު، ޝަރީޢަތް އަދި ބަޔާންތަކުން)"

---

[40] ނަންބަރު: 2021-SC-REG-01

[41] ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/2010

ވިދާޅުވާ ގޮތުގައި ޤަތުލު ކުރުމަށް އެއްބަސްވެ އެތަނަށް ހާޒިރުވި ނަމަވެސް ޤަތުލުގައި ޢަމަލީ ގޮތުން
ބައިވެރި ނުވާނަމަ ޤިޞާޞް ވާޖިބެއް ނުވާނެތީއެވެ،.."

33. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ މިބަޔާން ކުރުމަކުން ދައުލަތުން ފާހަގަކުރާ ފަދައިން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[42] 87 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ކުށް ސާބިތުވާވަރަކަށް ފަސޭހަތަރަށް އިޢުތިރާފުވެވި ފައިވާކަމަށް ނުބެލެވެއެވެ. އެހެނީ، މިބާވަތުގެ ކުށެއް ސާބިތުކުރުމުގައިވެސް ކުށުގެ އެންސުރުތަށް ފުރިހަމަވާގޮތް ވަޒަންކުރަންޖެހޭ އިރު، އެކަން ކޮށް ޝަރީޢަތުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅާފައިނުވެއެވެ.

34. ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައި ވާ އިސްތިއުނާފު ދެކިގެން އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތުގެ ވަކީލުން ފާހަގަކުރާ އެއްކަމަކީ، ކުށް ސާބިތުވާވަރަށް ބަލާފާ ހެކިތަކުގައި ފަސޭހައާއި އިސްނަގައި ސިފަވާލާކަން ގޮތް ކަށަވަރުކުރާ ޕްރޮސިކިއުޝަނުގެ ތެދި އަދައި އެކިނަ ފަރާތުގެ އަދާކުރިން ކަމަށެވެ. ކުރިން ބާންކުރެވުން ފެދަރިން ދައުލާ އުފުލިފައި ނުވިނަމަވެސް ވާހަކަތަކުން ސާބިތުވާ ވަކި ޝަރުޠުތަކަކުން ފޮނި ކުރިން ސާބިތުވާގަދަރަށް ކަށަވަރުވެފައިވާ އިޢުތިރާފު ފުށުއަރާ ބިހެއްނެތް އަރިތަދިވަރު، އަދި އެޖީއަރުސަތު އެކަނި ދަރާލާ ހަދަވެވިއާ މިހާލަތުގައި، ހުވާސް ބާރާން ހުށަހެޅުމުގައި ދައުލަތުން އެކަން ފާހަގަކުރުމުގައި ވާ ޤާނޫނުގެ ހަދަވެސް ކުރެވެން ހަމަޔަށް، މިދައުލަތުގެ ބިނާވާއަސާސް ތަކުން އެކަން ހުށަހަޅާފައިވާ ހަދަވެސް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[43] 87 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އަދަދު ކުށަށް އިޢުތިރާފުވެފައިވާކަން ފާހަގަކޮށްގެން ވާތީ، އެކަމުގައި ދެފަރާތުން ދޭކަމަށް ކޯޓަށް ޝަރީޢަތުން ސާބިތުކޮށްދެވެ. މިގޮތަށް ހުށަހެޅި މިގޮތަށް ގޮތެއް ހުރި ކަމަށް ފަސޭހަތަރަށް ޤާނޫނީގޮތުން ބާރާންކުރެވޭ އެކުލަވާ ކުރުމުގެ ދައުލާ ބިޔަ ފެހަރަށް ދިނުމުން ނުވެވެ. މިބާވަތުގެއިވެސް ފަސޭހަތައް ދެފަރާތުގެ ހަދަވަ

[42] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[43] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

ފުރުސަތުދީ ބައްދަލުވުމަށް ކަނޑައަޅާކަން އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއް ފަހި ކޮށްދީ ފަރާތްތަކުގެ އިތުބާރު ފަސޭހަތަކުގެ ދަޢުރަޔާ ހުކަމް ގޮތުގެ ޤާނޫނުއަސާސީން ހިމާޔަތްކޮށްދޭ ބައްދަލުވުމަށް ކަނޑައަޅާކަމުގެ.

ނިންމަން ފެނުނު ގޮތް

35. ބަޔާނުވުނު ކަންތައްތަކަށް އެހެން ހުރުމުން، މިމައްސަލައިގައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[44] 87 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ލިބިދޭ އިޚްތިޔާރު ބޭނުންނުކުރުމަށް ޝަރީޢަތުން ކަނޑައެޅުމަކީވެސް ރަނގަޅު އަސާސެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށްގެން ނުވާކަމަށް ފެނުނަތީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 711/Cr-C/2017 ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓުގެ 153 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން ބާޠިލުކުރަން ކަނޑައަޅައި، މ.ޖޯއިލް، ކ.މާލެ، އިސްމާއީލް ރަޝީދު އަދި ގދ.ގައްދޫ، ސިނދާބާދުގެ މުޙައްމަދު ދިލްޝާނުގެ މައްޗަށް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[45] 87 ވަނަ (ނ) ގެ ދަށުން ކުށެއް ސާބިތުވެފައިވާތީ ހަމަވުން ދުށާގޮތް ސާފުކަން ގޮތަށް ކަނޑައެޅުމުގެ ބަސްކަމާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު) ގެ 46 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން މިމައްސަލަ ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ރީޓްރަޔަލްކުރުމަށް ފެނެއެވެ.

ފަރީޤާތު ބަސަން ޝަފީޤުގެ ޚަރަދު:

36. ފަރީޤާތު ހާޒިރުވުމަށް ފަރާތުގެ ޚަރަދުކަން އަމުރުން ބާއީދު ކުރަމެވެ.

ފަރީޤާތު އަބްދުލްވާރިޘް ޙުސައިނުގެ ޚަރަދު:

37. ފަރީޤާތު ހާޒިރުވުމަށް ފަރާތުގެ ޚަރަދުކަން އަމުރުން ބާއީދު ކުރަމެވެ.

[44] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[45] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

ހުކުމް:

ދެންފަހު، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގައި ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެގޮތުގެ މަތިން ހުރުމުން، ކުރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 711/Cr-C/2017 ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ފިޤުރާގެ 153 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން ބާޠިލުކޮށް ކަނޑައަޅައި، މ. ޖާއިޒީ، ކ. މާފުށި އިސްމާޢީލް ރަޝީދު އަލި ގ. އަލްދާ، ސިންދުބާދުގެ މުޙައްމަދު ދީދީއާގެ މައްޗަށް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[47] 87 ވަނަ (ނ) ގެ ދަށުން ކުށެއް ސާބިތުވާކަމަށް ހަމަޖެހުން ދިނުމުގެ ސަލާމަތް ޤާނޫނު ގެންގޮސް ކަނޑައެޅުމުގެ ކަމާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކުޑަކުދިންގެ ޤާނޫނު) ގެ 46 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން މިމައްސަލަ ކުރިމިނަލް ކޯޓަށް ރިމާންޑުކުރެއްވުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މިމައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްތިފާޤުން ހުކުމްކުރައްވަމެވެ.

މިޤަޟިއްޔާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު — ފަނޑިޔާރު ފާޠިމަތު ފަރީޝާ — ފަނޑިޔާރު އަބްދުލްމަޖީދު ހުސައިން

(ރިޔާސަތު)

47 ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016